ARENE

LAUSUNTO

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
Pohjoinen Makasiinikatu 7 A 2
00130 HELSINKI

10.10.2016

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto

ASIA:HE 134/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017
http://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+134/2016

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2017

Teema: Korkeakouluopetus ja tutkimus; tavoitteet ja rahoituksen riittävyys ensi vuoden talousarvion valossa

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry (myöhemmin Arene) kiittää kutsusta kuulemistilaisuuteen ja esittää lausuntonaan seuraavaa;

Korkeakouluopetus ja tutkimus; tavoitteet ja rahoituksen riittävyys 2011-2017

Mittava ammattikorkeakoulu- uudistus toteutettiin vuosina 2011-2014. Vuodesta 2014 alkaen ammattikorkeakoulujen valtion rahoitus on perustunut rahoitusmalliin, jossa perustehtävien tulokset ovat keskiössä. Uusi ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli astuu voimaan vuonna 2017. Mallissa uutena elementtinä on mm. strategiarahoitus 5 % ja alakohtainen rahoitus 1 %. (Kuvio 1)

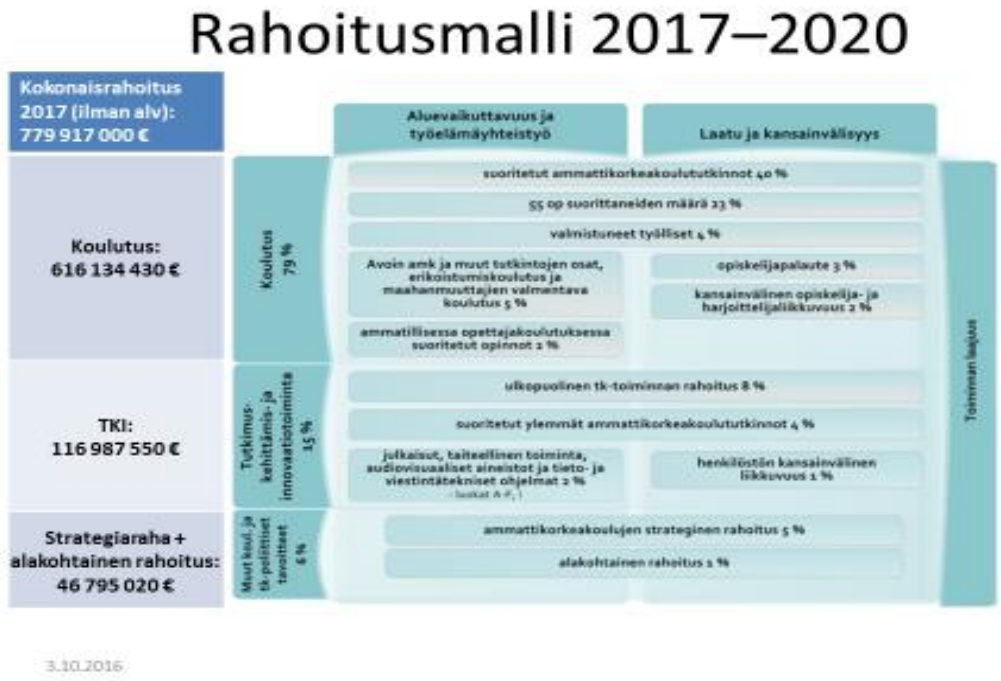

Ammattikorkeakoulu-uudistus on toteutettu viimeisten vuosien aikana voimakkaasti alenevassa rahoituskehyksessä, joka ilmenee seuraavassa kuviossa (Kuvio 2):

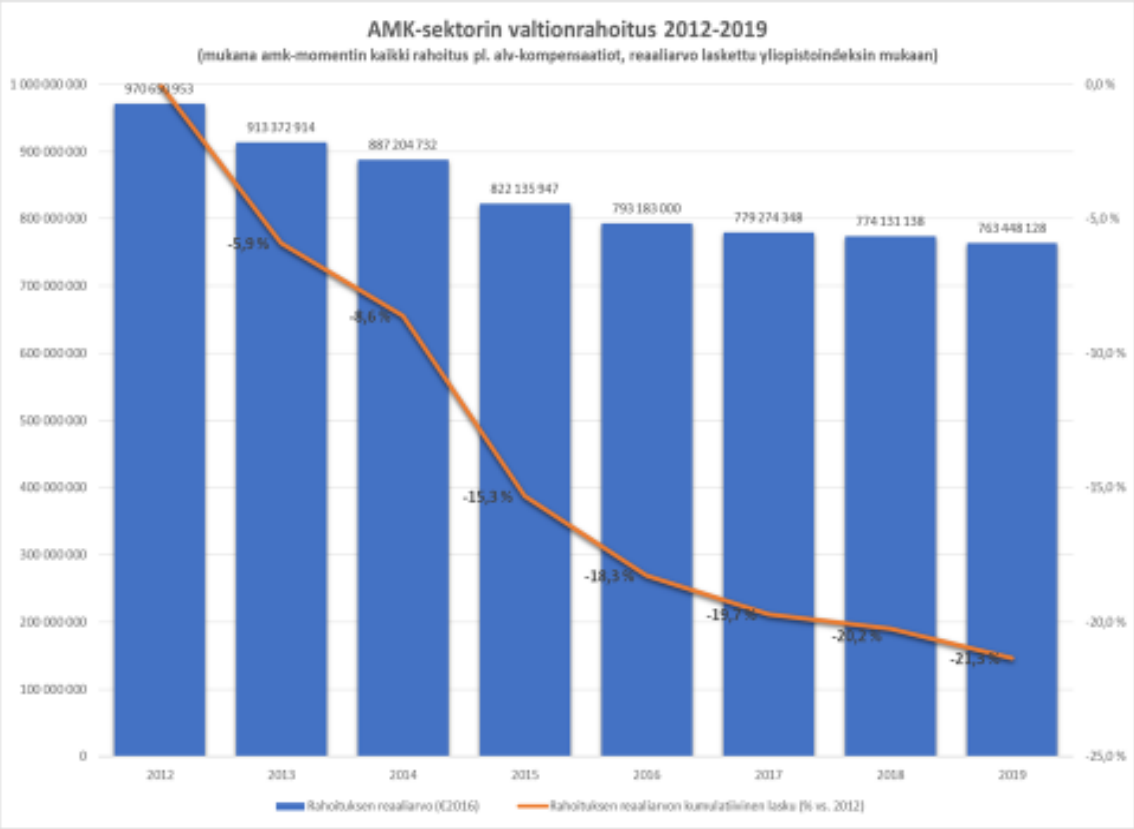

Kuvio 2 perustuu laskelmaan vuosien 2012-2017 valtion talousarvioiden OKM:n momenttiin (pl. alv-kompensaatiot). Laskelmassa on käytetty rahoituksen reaaliarvoa vuoden 2016 rahan arvolla, ja ennusteita indeksin kehityksestä. Reaaliarvossa on otettu huomioon myös Kiky- sopimuksen vaikutukset ammattikorkeakouluille, joka leikkaa ammattikorkeakoulujen rahoitusta noin 3 % vuosina 2017-2019*. Kilpailukykysopimus ei siis tuonut ammattikorkeakouluosakeyhtiöille ns. ”kilpailukykyloikkaa ”, vaan valtionvarainministeriön budjettiesitys leikkaa tältä osin lisää ammattikorkeakoulujen rahoitusta*.

Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2017 ammattikorkeakoulusektorin perusrahoitukseen kohdistuu ***edelleen lisäleikkauksia***. Ne liittyvät julkisen talouden suunnitelmassa 2016-2019 olevaan *indeksikorotusten jäädyttämiseen* (51 milj. euroa) sekä koko ammattikorkeakoulukenttään vuonna 2017 *kohdistuva 25 milj. euron* leikkaus *hallinnon ja korkeakouluverkon rationalisoimiseksi*.

Huomionarvioista ammattikorkeakoulujen rahoituksen osalta on se, että *indeksikorotukset rahoituspohjaan ovat jääneet vuodesta 2012 alkaen toteutumatta. Näin ollen ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen kehitys ei ole vastannut useampaan vuoteen kustannustason muutoksia*.

Ammattikorkeakoulut maksavat myös *sosiaalialan-, ja terveysalan opiskelijoiden* koulutuskorvauksia harjoittelusta perusrahoituksestaan harjoittelupaikoille (mm. sairaanhoitopiirit). Vuonna 2015 ammattikorkeakoulut maksoivat koulutuskorvauksista maksuja yhteensä 7.5 milj. euroa. Arenen vahva kanta on, että nyt lausunnolla olevaa *SOTE- lakipakettia korjataan niin, että ammattikorkeakoulujen sote-alan koulutuskorvaukset kompensoidaan ammattikorkeakouluille täysimääräisesti, niin kuin yliopistosektorille on tehty.*

Valtion rahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan vuonna 2017 on noin 780 miljoonaa euroa ilman arvonlisäkompensaatiota (alv. kompensaatiot mukaan luettuna 834 miljoonaa euroa). Se on noin 25 % Opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen budjettimomentista 40.

Tutkimus- ja kehittämistoimintaan kohdistuvat leikkaukset (Tekes, rakennerahastot, SA) vaikuttavat myös ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis-, ja innovaatiotoimintaan. TKI- rahoituksen leikkaukset ovat näkyneet myös ammattikorkeakouluissa tutkimusvolyymin laskuna. Kilpailu ulkoisesta TKI- rahoituksesta on myös lisääntynyt, ja erot ammattikorkeakoulujen välillä on nähtävissä.

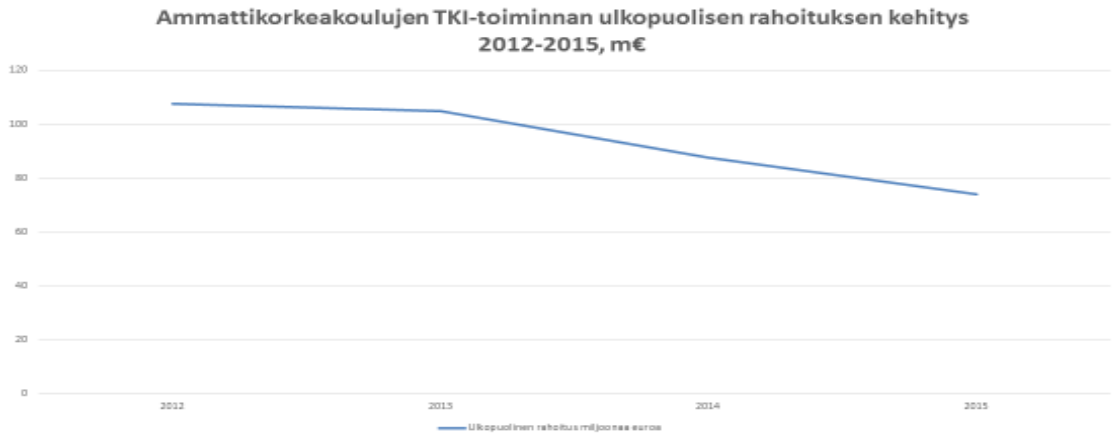

Ammattikorkeakouluilla on myös sekä alueellisesti että kansallisesti merkittäviä *tutkimus- ja kehittämisinfrastruktuureja* (yli 200), joihin ei ole suunnattu erillistä rahoitusta. Monet ympäristöt toimivat samanaikaisesti oppimisen ja yritysyhteistyön käytännönläheisinä ympäristöinä, ja tukevat näin ollen avoimen innovaatiotoiminnan ja avoimen tutkimuksen periaatteita.

Käynnistynyt *innovaatiosetelikokeilu* on otettu ammattikorkeakouluissa myönteisesti vastaan. Innovaatiosetelikokeilussa (á 5000 €) erityisesti mikro-ja pk-yrityksillä on mahdollisuus hankkia innovoinnin asiantuntijapalveluja yrityksiltä, korkeakouluilta ja tutkimuslaitoksilta.

Hallituksen kärkihankkeissa vahvistetaan muun muassa *korkeakouluopetuksen digitaalisten oppimisympäristöjen, ympärivuotisen opiskelun edellytyksiä* sekä nuorten tutkijoiden tieteen tekemisen mahdollisuuksia yhteensä 105 miljoonan euron lisäpanostuksella vuosina 2017 - 2018. Arene pitää toimenpiteitä myönteisinä signaaleina molemmille korkeakoulusektoreille, mutta ne eivät toiminnallisesti korjaa ammattikorkeakoulujen *perusrahoituksen tasoa (n. 780 milj. euroa/OKM*), sekä *pitkäjänteistä talouden suunnittelua ja toimintaa ammattikorkeakouluissa.*

Arene pitää tärkeänä, että hallituksen kärkihankkeisiin kuuluva kertaluontoinen *panostus ammattikorkeakoulujen pääomittamiseen* yhteensä 25 milj. euroa toteutuu sovitusti vuonna 2018.

Talousarvion vaikutukset ammattikorkeakoulujen perustehtäviin; korkeakouluopetus ja TKI-toiminta

Useat ammattikorkeakoulut *toteuttavat parhaillaan monivuotisia sopeuttamisohjelmia,* joiden tarkoituksena on vastata toimilupien velvoitteisiin, toteuttaa rahoituksen leikkauksista johtuvia toimenpiteitä sekä kehittää toiminnan vaikuttavuutta (mm. uudet kampusrakenteet, tilojen tiivistäminen).

Ammattikorkeakoulut ovat *profiloineet koulutusvastuitaan* ja tehneet strategiassa *valintoja painoaloistaan*. Nämä ilmenevät mm. Arenen RAKE- raportissa.

Selvää on, että mittavien koulutusleikkausten johdosta ammattikorkeakoulujen toiminta on nyt viritetty tiukalle. Tuloksiltaan hyvillä (vrt. rahoitusmalli) ja koulutustarjonnan leikkauksilta välttyneillä ammattikorkeakouluilla tilanne on erilainen kuin niillä ammattikorkeakouluilla, joissa koulutustarjontaa on leikattu voimakkaasti ja myös rahoituksen perustana olevat tulokset ovat heikentyneet.

Rahoituksen leikkaukset näkyvät siten, että ammattikorkeakoulut ovat entisestään lisänneet yhteistyötä eri toimijoiden kanssa opetuksen kehittämisessä ja toteuttamisessa, josta ovat esimerkkinä mm. 10 polkua ICT- opintojen toteutus, avoimen ammattikorkeakoulun opintopolkujen väylän tehostaminen ja korkeakoulujen yhteistyömallit.

Opetussuunnitelmia on uudistettu avaamalla opintopolkuja koulutusvastuiden välillä, lisätty aikaan ja paikkaan sitomatonta opintotarjontaa, digitaalisia opintoja, ja työelämäprojekteja. Muutoksissa ei kuitenkaan olla vältytty henkilöstövähennyksiltä ja useilta YT- kierroksilta, jotka valitettavasti vain jatkuvat.

Opetuksen ja ohjauksen kehittämiseen on haettu uusia ratkaisuja, jotka korostavat myös opiskelijoiden omatoimisuutta. Tulosperustainen ja supistuva rahoitus ovat korostaneet *opiskelijalähtöisyyttä ja opiskelijoiden merkitystä.* Tämä on myönteinen asia. Ammattikorkeakouluissa opintojen sujuvuuteen, läpäisyyn, opiskelijahyvinvointiin ja tiiviiseen kehittämiskumppanuuteen opiskelijakuntien kanssa on kiinnitetty entistä enemmän huomiota viimeisten vuosien aikana

Opintojen tarjontaa (mm. valinnan mahdollisuuksia) on karsittu, ja joissakin koulutuksissa on kasvatettu ryhmäkokoja, ja vähennetty ohjausaikaa/opiskelija. Ammattikorkeakoulujen määrälliset tulokset ovat kehittyneet positiivisella tavalla, mutta erityisesti opiskelijoiden tasalaatuisesta osaamisesta on syytä olla huolissaan, kun resurssit ovat niukat. Tämä on huolestuttavaa, sillä tämä on pitkässä tähtäimessä kaikkein tärkein koulutuksen tulos.

Opetushenkilöstön määrän väheneminen ja osaamisen oheneminen näkyvät myös toiminnassa. Kaikissa ammattikorkeakouluissa on joitakin koulutusalueita, jotka ovat yksittäisten osaajien varassa. Näin ollen toiminnan haavoittuvuus ja mahdollisuus laatupoikkeamiin on lisääntynyt.

Ammattikorkeakoulujen ylemmän tutkinnon ohjelmiin on haettu myös entistä tiiviimpää yhteyttä TKI- toimintaan, ja merkittävä osa nykyisistä tutkinto- ohjelmista on monialaisia työelämän uusiin osaamiskombinaatioihin tähtääviä, ja muutoksiin vastaavia ylempiä korkeakoulututkintoja http://www.arene.fi/fi/ammattikorkeakoulut/vaikuttavuus/yamk-rake-selvitys.

Rakenteellinen kehittäminen ja korkeakoulutuksen visio

Ammattikorkeakoulut ovat perustehtävissään *sitoutuneet kantamaan vastuunsa* Suomen talouden uudistamisesta. *Uusia rahoitusleikkauksia järjestelmä ei enää kestä.*

Ammattikorkeakoulujen strateginen johtaminen ja toiminnan laatu edellyttävät pitkäjänteistä talouden suunnittelua, ennakoitavaa rahoituspohjaa sekä kansallista näkemystä korkeakoululaitoksen kokonaisuudesta ja resursseista.

Arene on tehnyt oman aloitteensa http://www.arene.fi/fi/ammattikorkeakoulut/vaikuttavuus/rake-selvitys. Suomeen tarvitaan yli hallituskausien ulottuva korkeakoulupoliittinen visio.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Tapio Varmola
puheenjohtaja

Riitta Rissanen
toiminnanjohtaja